

rų sodybų atlasas. Jau pasirodė pirmasis jo parengtas tomas, skirtas Šilalės rajono dvarams (Vilnius, 2012). Baigiama kaupti medžiaga Telšių, Jurbarko, Tauragės rajonų dvarų istorijoms. Tai neabejotinai svarūs, išliekamąją vertę turintys darbai. Jie reikalauja ilgo, sunkaus, kasdienio darbo. Šis tęstinis projektas – pavyzdys, kaip reikia rengti svarbius mūsų kultūrai veikalus: ne darant kompiliacijas, perrašinėjant jau žinomus faktus, bet viską keliant iš pirminių archyvų šaltinių ir muziejų rinkinių.

K. Misius, kurį su aštuoniasdešimtmečiu sveikinome 2022-aisiais, pasižymi ir dar viena tik ypatingiems archyvų riteriams būdinga savybe: manau, kad neapsiriksimė sakydami, jog jis geriausiai iš visų šiandienos tyrėjų pažįsta Lietuvos archyvų medžiagą ir ja dosniai dalijasi su visais, kuriems jos reikia. Dalijasi ir tik jam mintinai žinomais faktais, slypinčiais daugybėje peržiūrėtų bylų. Jis padeda ir savo kolegoms istorikams, tarp jų ir jauniems mokslininkams bei istorijos mėgėjams. Vilniaus dailės akademijos meno istorikams, daug metų rengusiems ekspedicijas į Žemaitijos bažnyčias ir dvarus, visada buvo žinoma: jei ekspedicijoje dalyvauja Kazys Misius, tai kartu keliauja ir jo jau iš anksto archyvuose surinkti inventorių, vizitacijų aktų atspaudai, įvairios periodinių leidinių publikacijų iškarpos.

Bendraudamas su K. Misiumi Vilnius dailės ir Žemaičių akademijų ekspedicijose po gimtąjį kraštą, konferencijose atkreipiau dėmesį ir į jo kuklumą, nereiklumą, pasitenkinimą pačiomis paprasčiausiomis nakvynės, transporto, maitinimo sąlygomis. Jis niekada nereikalavo išskirtinio dėmesio, nors jo nuopelnai bei amžius suteikė teisę jam tai daryti.

Savo tyrimų objektais pasirinkdamas mūsų istorijai skaudžiausias, kultūrai svarbiausias, mažiausiai tyrinėtas temas ir naudodamasis nepriklausomos Lietuvos teikiamomis galimybėmis K. Misius parodė, kiek daug gali nuveikti darbštus ir talentingas mokslininkas.

Džiaugiamės savo kolektyve turėję ir mums iki šiol padedantį šį nenuilstantį archyvų tyrinėtoją, kraštotyros ekspedicijų organizatorių, mokyklinio ir studentiško jaunimo ugdytoją, Žemaičių akademijos garbės daktarą, daugelio reikšmingų Lietuvos kultūrai monografijų, žinytų, kitų publikacijų autorių, nepaprastai darbštų ir kuklų žmogų.

Kazio Misiaus gyvenimas faktų kalba

Povilas ŠVEREBAS

Iš Šilalės rajono kilęs, nuo 1962 m. Vilniuje gyvenantis daugelio knygų autorius, bendraautoris Kazys Misius dažnai apibūdinamas kaip inžinierius, kraštotyryninkas, istorikas, enciklopedistas, mokslo darbuotojas, visuomenininkas. Visos šios sąvokos charakterizuoja jį ir jo gyvenimą, kurio svarbiausius faktus pabandžiau įsprausti į chronologinius rėmus.

Kopimas į didelį kalną visada prasideda papėdėje... K. Misius gimė 1942 m. gruodžio 5 d. Paimėžio kaimo (Kvėdarnos vls. Šilalės r.) mažažemių valstiečių šeimoje, kurioje užaugo 5 vaikai.

1949–1953 m. jis mokėsi Šventų (vėliau pervadintoje Žadeikių) pradinėje mokykloje, 1953–1961 m. – Kvėdarnos vidurinėje mokykloje.

1961 m. įstojo į Kauno politechnikos instituto Elektrotechnikos fakultetą. Čia gilinosi į skaičiavimo mašinų ir prietaisų paslaptis. Institutą baigė 1967 metais.

1969 m. įsitraukė į kraštotyrinę veiklą, baigė Lietuvos liaudies universiteto Paminklų apsaugos fakultetą.

1970 m. sukūrė šeimą – susituokė su Ale Kazėnaite.

1972 m. kurį laiką dirbo skaičiavimo mašinų derintoju Vilniaus skaičiavimo mašinų gamykloje, 1972–1983 m. – Vilniaus elektros matavimo prietaisų (Elektros skaitiklių) gamykloje vyresniuoju inžinieriumi elektronikai.

1973 m. kovo 27 d. už dalyvavimą Vilniaus „Ramuvos“ ir Žygeivių klubų renginiuose buvo suimtas ir apklausiamas KGB būstinėje.

1974 m. gavo KGB raštišką įspėjimą, kad jei ne nutraukus nepageidaujamos kraštotyrinės veikos, jam bus iškelta baudžiamoji byla.

1983–1992 m. dirbo Prekybos ministerijos Skaičiavimo centre vyresniuoju inžinieriumi elektronikai.

1986 m. pradėjo bendradarbiauti „Tarybų

Nuotraukose: 2022 m. Vilniaus dailės akademijos leidyklos išleistos knygos „Kazis Misias bibliografija 1981-2022“ viršelis; 2016 m. po K. Misiaus knygos „Kražių mokykla ir gimnazija 1773–1844 metais“ pristatymo iškilnių. Iš kairės stovi Kražių seniūnas Rolandas Karčiauskas, kraštotyrininkas Edvardas Dirmeikis, UAB „Biomapas“ vadovas dr. Vidmantas Fokas, Lietuvos Respublikos Seimo narė Alma Monkauskaitė, VDA prof. dr. Adomas Butrimas, Kazys Misias, Stanislovas Bružas, Kražių gimnazijos direktorė Rita Andriulienė, Kelmės rajono savivaldybės mero pavaduotojas Izidorius Šimkus, VDA Telšių fakulteto dekanas doc. Ramūnas Banys, VDA prorektorius dr. Marius Iršėnas ir Kražių klebonas Gintas Sakavičius. Povilo Šverebo nuotrauka

Lietuvos enciklopedijoje“, pateikdamas medžiagą apie Lietuvos miestelius. Dabar yra vienas produktyviausių „Visuotinės lietuvių enciklopedijos“ straipsnių autorių ar bendraautorių.

1992–1996 m. dirbo vyresnioju specialistu Kultūros palikimo studijų centre (nuo 1993 m. kovo mėnesio – Kultūros instituto Palikimo studijų centras).

1995 m. tapo Lietuvos istorikų draugijos surengto istorinių darbų konkurso II vietos laimėtoju (tais metais pirmoji vieta nebuvo skirta).

1996 m. perkeltas dirbti vyresnioju specialistu į Kultūros paveldo centrą.

2006 m. išėjo į užtarnautą poilsį, buvo pakviestas dirbti mokslo darbuotoju į Vilniaus dailės akademijos (VDA) Dailėtyros institutą, čia dirbo iki 2014 metų.

2007 m. už istorinius mokslinius Žemaitijos tyrimus K. Misiui suteiktas Žemaičių akademijos garbės daktaro laipsnis.

2008 m. jo nuopelnai Lietuvai įvertinti Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės Gedimino ordino Riterio kryžiumi.

2010 m. už nuoseklų Šilalės krašto istorijos tyrinėjimą, gimtinės garsinimą moksliniais straipsniais bei monografijomis, leidinių rengimą, pastangas išsaugoti ir puoselėti kultūrinį paveldą Šilalės rajono savivaldybės taryba jį apdovanojo „Auksinės gilės“ premija.

2022 m. vasario 10 d. už visuomeniškai aktualią publicistiką, ugdančią tautiškumą ir dvasines vertybes, Lietuvos Respublikos Seimo apdovanotas Gabrielės Petkevičaitės-Bitės atminimo medaliu „Tarnaukite Lietuvai“.

Medalio „Tarnaukite Lietuvai“ įteikimo ceremonijoje buvo pažymėta, kad K. Misias – „Unikali asmenybė, tikras Švietimo epochos žmogus, enciklopedistas. Inžinierius pagal išsilavinimą, bet kultūros paveldo tyrinėtojas pagal pašaukimą. Rinkdamas medžiagą apie miestus ir miestelius, jis dviračiu ir pėsčiomis apkeliavo visą Lietuvą. Už kraštotyrinę veiklą sovietmečiu buvo sekamas, tardomas, tačiau užsispyrusiai ir nuosekliai net 50 metų dirbo archyvuose, sukauptė unikalią medžiagą, tapo profesionaliu kultūros istorijos tyrėju. Septynių monografijų, enciklopedijų bendraautoris, leidinių sudarytojas ir redaktorius, Šilalės krašto kultūros paveldo populiariojas, už darbus įvertintas Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino Riterio kryžiumi. Tai daukantiškų tradicijų tęsėjas“.

2022 m. liepos 28 d. Šilalės rajono taryba už pasiaukojimą Šilalės kraštui, jo istorijos tyrinėjimą ir garsinimą, už filantropinę veiklą K. Misiui suteikė Šilalės garbės piliečio vardą.